

Datum van
inontvangstneming

:

28/12/2017

Zaak C-646/17

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

17 november 2017

Verwijzende rechter:

Tribunale di Brindisi (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

20 oktober 2017

Verdachte in de procedure in het hoofdgeding:

██████████

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Strafzaak tegen ██████████ aanvankelijk verdacht van heling en vervolgens, na een nieuwe kwalificatie van de feiten die wordt aangevochten, van diefstal.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Het Italiaanse wetboek van strafvordering biedt de mogelijkheid tot oplegging van een straf op verzoek van de partijen, dat wil zeggen, de verdachte en/of het openbaar ministerie (bekend als „patteggiamento”, een procedure waarbij partijen een straf overeenkomen); met dit soort procedure wordt de procesgang verkort en worden aan de verdachte bepaalde voordelen toegekend, waaronder strafvermindering.

Om toepassing van de „patteggiamentoprocedure” moet vóór de opening van de terechtzitting worden verzocht. Tijdens de terechtzitting kan hierom slechts worden verzocht indien de verdachte wordt beschuldigd van een nieuw of ander feit ten opzichte van de oorspronkelijk ten laste gelegde feiten, maar niet indien de wettelijke kwalificatie van de feiten wordt gewijzigd.

De verwijzende rechter betwijfelt of een dergelijke regeling – die, naargelang de wijziging van de tenlastelegging feitelijke dan wel juridische aspecten betreft, verschillende processuele waarborgen biedt (inzonderheid de mogelijkheid om voor de „patteggiamentoprocedure” te kiezen en de voordelen daarvan te genieten) – verenigbaar is met het Unierecht inzake het recht van verdachten en beklaagden om onverwijld en gedetailleerd te worden ingelicht over de beschuldiging en elke eventuele wijziging daarvan, welke bepalingen ertoe strekken hen in staat te stellen hun rechten van verdediging daadwerkelijk uit te oefenen.

Prejudiciële vraag

„Moeten artikel 2, lid 1, artikel 3, lid 1, onder c), artikel 6, leden 1, 2 en 3, van richtlijn 2012/13/EU, alsook artikel 48 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan strafprocesrechtelijke bepalingen van een lidstaat op grond waarvan de rechten van de verdediging bij wijziging van de tenlastelegging in kwalitatief en kwantitatief opzicht verschillen naargelang de wijziging de feitelijke aspecten dan wel de juridische kwalificatie van de tenlastelegging betreft, met inzonderheid tot gevolg dat de verdachte alleen in het eerste geval kan verzoeken om toepassing van de alternatieve, gunstigere ‚patteggiamentoprocedure’, waarbij op verzoek van de partijen een tussen hen overeengekomen straf wordt opgelegd?”

Aangevoerde Unierechtelijke bepalingen

Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende het recht op informatie in strafprocedures, en met name artikel 2 over de werkingssfeer van de richtlijn, artikel 3 inzake het recht op informatie over rechten, waaronder het recht van verdachten of beklaagden om informatie te krijgen over de beschuldiging, en artikel 6 inzake het recht op informatie over de beschuldiging, dat voorschrijft dat verdachten en beklaagden onverwijld gedetailleerde informatie ontvangen over de beschuldiging, met inbegrip van de aard en de wettelijke kwalificatie van het strafbare feit, en over wijzigingen in deze informatie. Volgens overweging 27 dient een persoon die ervan wordt beschuldigd een strafbaar feit te hebben begaan, alle informatie over de beschuldiging te ontvangen die hij nodig heeft om zijn verdediging te kunnen voorbereiden en die met het oog op een eerlijk verloop van de procedure is geboden. In overweging 29 staat te lezen: „Wanneer in de loop van de strafprocedure de details van de beschuldiging zodanig veranderen dat de positie van verdachten of beklaagden hierdoor wezenlijk is veranderd, dient dit hun, indien dit noodzakelijk is om een eerlijk verloop van de procedure te waarborgen, te worden meegedeeld en voldoende tijdig zodat de rechten van de verdediging daadwerkelijk kunnen worden uitgeoefend.”

Artikel 48 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Deze bepaling komt overeen met artikel 6, leden 2 en 3, EVRM, en heeft dezelfde

■

betekenis en werkingssfeer. Bij de uitlegging van deze laatste bepaling heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens benadrukt dat de verdachte niet alleen recht heeft op informatie over de reden van de beschuldiging, dat wil zeggen over de materiële feiten die hem ten laste worden gelegd, maar ook over de wettelijke kwalificatie van deze feiten.

Volgens dat Hof is in het strafrecht precieze en volledige informatie over de tegen de verdachte ingebrachte beschuldiging, en dus de wettelijke kwalificatie van het feit dat de rechter hem ten laste kan leggen, een essentiële voorwaarde voor het eerlijke verloop van de procedure. Artikel 6, lid 3, onder a), EVRM schrijft niet voor in welke vorm de verdachte precies op de hoogte moet worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging. Het recht om op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de beschuldiging moet worden gezien in het licht van het recht van de verdachte om zich op zijn verdediging voor te bereiden.

Aangevoerde nationale bepalingen

Artikel 648 van de codice penale (wetboek van strafrecht, hierna: „c.p.”) is gewijd aan heling en bestraft eenieder die uit een misdrijf verkregen geld of andere zaken verwerft, ontvangt of verbergt met het oogmerk daaruit voordeel te behalen.

Artikel 624 c.p. is gewijd aan diefstal. Diefstal bestaat in het wegnemen van een aan een ander toebehorende zaak met het oogmerk die zich toe te eigenen. In de onderhavige zaak is er sprake van verzwarende omstandigheden in de zin van artikel 61 c.p., aangezien het slachtoffer van het strafbare feit grote schade heeft geleden.

Volgens artikel 444 van de codice di procedura penale (wetboek van strafvordering, hierna: „c.p.p.”), met het opschrift „Oplegging van een straf op verzoek van de partijen”, kunnen de verdachte en het openbaar ministerie de rechter verzoeken een vervangende straf of een geldstraf op te leggen, waarbij de normale straf met maximaal een derde wordt verminderd, dan wel een gevangenisstraf wanneer deze, gelet op de omstandigheden en met maximaal een derde van de normale straf verminderd, niet meer dan vijf jaar bedraagt, al dan niet samen met een geldstraf. Indien ook de partij die daar niet om heeft verzocht, ermee instemt, legt de rechter op basis van de processtukken, wanneer hij van oordeel is dat de wettelijke kwalificatie van het feit, de toepassing en de vergelijking van de door partijen aangevoerde omstandigheden juist zijn en dat de aangegeven straf passend is, bij vonnis die straf op en vermeldt hij in het dictum dat partijen hierom hebben verzocht.

Volgens artikel 552 c.p.p. vermeldt de dagvaarding met name, op straffe van nietigheid, „duidelijk en nauwkeurig het feit, de verzwarende omstandigheden en de omstandigheden die tot een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel kunnen leiden, met aanduiding van de betrokken wetsartikelen”. Deze

dagvaarding wordt ten minste 60 dagen vóór de eerste terechtzitting betekend aan de verdachte, diens raadsman en het slachtoffer van het strafbare feit.

Ingevolge artikel 555 c.p.p., met het opschrift „Terechtzitting na rechtstreekse dagvaarding”, kan de verdachte of het openbaar ministerie het in artikel 444 c.p.p. bedoelde verzoek vóór de opening van de zitting indienen.

Artikel 516 c.p.p., met het opschrift „Wijziging van de tenlastelegging” bepaalt: „Indien tijdens de mondelinge behandeling blijkt dat het feit afwijkt van de beschrijving in de dagvaarding, en dit feit niet onder de bevoegdheid van een hogere rechter valt, wijzigt het openbaar ministerie de tenlastelegging en gaat het over tot vervolging dienovereenkomstig (...)”

De Corte costituzionale (grondwettelijk hof, Italië) heeft artikel 516 c.p.p. ongrondwettig verklaard voor zover dat de verdachte niet de mogelijkheid biedt om de zittingsrechter te verzoeken een straf als bedoeld in artikel 444 c.p.p. op te leggen, ten eerste met betrekking tot het andere feit waarvan hij ter terechtzitting wordt beschuldigd, indien de nieuwe beschuldiging een feit betreft dat op het tijdstip waarop strafvervolging werd ingesteld reeds uit de stukken betreffende het onderzoek bleek, of indien de verdachte tijdig heeft verzocht om toepassing van de „patteggiamentoprocedure” op basis van de oorspronkelijke tenlastelegging, en ten tweede met betrekking tot een ander feit dat tijdens de mondelinge behandeling naar voren is gekomen, en dat het voorwerp van de nieuwe beschuldiging vormt.

Overeenkomstig artikel 521 c.p.p. kan de rechter aan het feit een andere wettelijke kwalificatie geven dan die welke in de tenlastelegging is opgenomen, mits het strafbare feit niet buiten zijn bevoegdheid valt. Indien het feit afwijkt van het beschreven feit, of in geval van een nieuwe beschuldiging, beschikt de rechter dat de stukken naar het openbaar ministerie worden verzonden.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Bij dagvaarding van 1 april 2016 is ██████████ voor de rechter gedaagd wegens heling, op grond dat hij van een onbekende persoon gouden juwelen heeft ontvangen die bleken te zijn gestolen, en deze bij een goudinkoopwinkel heeft afgegeven met het oogmerk daaruit voordeel te verkrijgen.
- 2 Na opening van de zitting op 13 oktober 2017 heeft ██████████ spontaan verklaringen afgelegd en toegegeven dat hij de diefstal had gepleegd. Hij werd vervolgens in kennis gesteld van de mogelijkheid dat het hem ten laste gelegde feit wettelijk als diefstal werd geherkwalificeerd, met de verzwarende omstandigheid dat hij het slachtoffer van het strafbare feit, dat zich civiele partij heeft gesteld, grote vermogensschade had berokkend.
- 3 Gezien deze mogelijkheid heeft de verdachte een verzoek ingediend om oplegging van een straf als bedoeld in artikel 444 c.p.p., welk verzoek volgens de

■

verwijzende rechter niet ontvankelijk is omdat het na de termijn van artikel 555 c.p.p., dat wil zeggen na de opening van de zitting, is ingediend.

- 4 Het openbaar ministerie heeft de tenlastelegging niet formeel gewijzigd overeenkomstig artikel 516 c.p.p., en heeft de mogelijke herkwalificatie overgelaten aan de rechter.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 5 In de onderhavige zaak is in de tenlastelegging uitsluitend de wettelijke kwalificatie van het feit gewijzigd. Dergelijke wijzigingen hebben, ook al vinden zij tijdens de terechtzitting plaats, niet tot gevolg dat de termijnen voor de indiening van een verzoek tot „patteggiamento” weer worden geopend. Dit vormt voor de verwijzende rechter aanleiding om de verenigbaarheid van deze regeling met het Unierecht in twijfel te trekken.
- 6 In de oorspronkelijke tenlastelegging werd ■■■■■ beschuldigd van heling, en dus van het in bezit nemen van gouden juwelen met het oogmerk daaruit voordeel te behalen, waardoor het volgens de rechtspraak van de Corte di cassazione (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Italië) mogelijk is om het feit „heling” wettelijk te herkwalificeren als „diefstal”.
- 7 Wat volgens deze rechtspraak telt opdat het strafbare feit ongewijzigd blijft, is dat de verdachte ervan wordt beschuldigd dat hij bepaalde roerende zaken heeft weggenomen, ongeacht of hij dat zelf of via anderen heeft gedaan. Om te kunnen spreken van wijziging van het ten laste gelegde feit (en niet alleen van de wettelijke kwalificatie daarvan) moeten de essentiële bestanddelen van de concrete situatie die de uitdrukking vormt van het abstracte in de wet omschreven geval, radicaal wijzigen. Daar is geen sprake van wanneer de verdachte, die aanvankelijk wordt beschuldigd van heling, vervolgens wordt beschuldigd van diefstal van dezelfde zaak, mits in een dergelijk geval in de tenlastelegging de fundamentele informatie wordt verstrekt die de verdachte in staat stelt om zich te verdedigen in verband met het feit dat vervolgens in het vonnis wordt vastgesteld.
- 8 Aangaande artikel 516 c.p.p. heeft de Corte costituzionale geoordeeld dat de verdachte tijdens de terechtzitting uitsluitend om oplegging van een door de partijen overeengekomen straf kan verzoeken indien feitelijke aspecten van de tenlastelegging zijn gewijzigd, mogelijkerwijs ten gevolge van een initiële fout van het openbaar ministerie, dat van het begin af het andere strafbare feit ten laste had moeten leggen, of wanneer tijdens de terechtzitting een nieuw feit naar voren is gekomen, maar niet wanneer de wettelijke kwalificatie van het feit wordt gewijzigd.
- 9 Indien tijdens de terechtzitting de wettelijke kwalificatie van het feit wordt gewijzigd, kan niet worden verzocht om oplegging van een door de partijen overeengekomen straf. Naargelang de juridische dan wel de feitelijke aspecten van de beschuldiging zijn gewijzigd, worden derhalve twee verschillende

regelingen toegepast, die elk andere gevolgen voor het recht van verweer hebben. Alleen in het tweede geval kan de verdachte namelijk profiteren van de voordelen die de wet verbindt aan de oplegging van een door de partijen overeengekomen straf, waaronder strafvermindering met maximaal een derde, geen proceskosten, en verval van het strafbare feit indien de verdachte binnen een bepaalde periode geen misdrijf of overtreding van vergelijkbare aard begaat.

- 10 Gezien deze beschrijving van de nationale regeling vraagt de verwijzende rechter zich af of het Unierecht in de weg staat aan de toepassing daarvan.
- 11 Uit richtlijn 2012/13/EU en artikel 48 van het Handvest van de grondrechten blijkt dat de verdachte het recht heeft om onverwijld informatie te ontvangen over elke wijziging van de beschuldiging, met inbegrip van de rechtsaard van het strafbare feit, zodat het eerlijke verloop van het proces en de daadwerkelijke uitoefening van het recht van verweer kunnen worden gewaarborgd. Het Unierecht beoogt te verzekeren dat de verdachte, doordat hij onverwijld gedetailleerde informatie ontvangt over de wijzigingen in de tenlastelegging, zowel wat de feiten als wat de rechtsaard betreft, zijn rechten van verdediging concreet en daadwerkelijk kan uitoefenen.
- 12 Daarom is het de vraag of deze bepalingen inzake de informatie over de beschuldiging, die ook in geval van feitelijke of juridische wijziging daarvan aan de verdachte moet worden verstrekt, in de weg staan aan een regeling die de verdachte toegang geeft tot de „patteggiamentoprocedure” in geval van een feitelijke wijziging van de tenlastelegging, maar niet wanneer alleen de wettelijke kwalificatie wordt gewijzigd.
- 13 Ten aanzien van een aspect van de procedure dat volgens het Unierecht op één en dezelfde manier zou moeten worden behandeld (zowel feitelijke wijzigingen als juridische wijzigingen van de beschuldiging vormen namelijk een wijziging van de tenlastelegging), waarvoor de lidstaat dezelfde rechten van verdediging zou moeten waarborgen, bepaalt het Italiaanse wetboek van strafvordering immers dat van de wijziging van de beschuldiging op verschillende wijze kennis wordt gegeven, naargelang de wijziging de feiten of het recht betreft (in het eerste geval moet het openbaar ministerie de formele wijziging van de tenlastelegging verrichten, terwijl in het tweede geval kennisgeving door de rechter volstaat), en waarborgt het verschillende rechten van en mogelijkheden tot verdediging (in het eerste geval een volledig recht van verdediging, met de mogelijkheid, om toepassing van de „patteggiamentoprocedure” te verzoeken; in het tweede geval alleen een pleitrecht).
- 14 Tot slot wenst de verwijzende rechter te vernemen of het Unierecht in de weg staat aan een regeling die verschillende waarborgen en rechten van de verdediging biedt naargelang de feitelijke aspecten dan wel de juridische aspecten van de tenlastelegging worden gewijzigd en, indien het Unierecht daaraan in de weg staat, of deze regeling buiten toepassing moet worden gelaten.